

RADYASYON
ONKOLOJİSİ
BÖLÜMÜ

Eylül | 2018

Koru

Eğitim Serisi 2

RADYOTERAPİ EĞİTİM KLAVUZU

www.koruhastanesi.com

Özel Koru Ankara Hastanesi Onkoloji Merkezinde kanser tanısı ve tedavisinde bilim ve teknolojinin tüm olanaklarından yararlanıyoruz. Tıbbi Onkolog, Radyasyon Onkoloğu, Tüm Cerrahi branşlarda ve diğer ilgili bölümlerimizde deneyimli uzman hekimler, Onkoloji hemşireleri, Psikolog ve Diyetisyenlerden oluşan ekibimiz ile hastalığınızın tedavi sürecini güven içerisinde geçirmeniz mümkün olacaktır.

RADYOTERAPİ NEDİR?

Radyoterapi; yüksek enerjili iyonizan radyasyon kullanılarak uygulanan, tümöre yönelik bir tedavi yöntemidir. Işın tedavisi, radyasyon tedavisi veya şua tedavisi olarak da tanımlanır. Tümör tedavisinde tek başına kullanılabileceği gibi, cerrahi (ameliyat öncesi, sonrası veya sırasında) ve kemoterapi ile birlikte de uygulanabilmektedir. Radyoterapi uygulaması, ağrı vermeyen ve kısa süreli bir işlemdir.

RADYOTERAPİ KİM TARAFINDAN UYGULANIR?

Radyoterapi, radyoterapi ekibi tarafından uygulanır. Bu ekip, Radyasyon Onkolojisi Uzmanı (Uzman Doktor), Medikal Fizik Uzmanı (Radyasyon Fizikçisi), Radyoterapi Teknikerleri ve Radyasyon onkolojisi Hemşiresinden oluşur.

TEDAVİ BİLGİLENDİRME VE ONAY FORMU

Bu form radyoterapi süresince ve tedavi sonrasında karşılaşılabilecek yan etkilerle ilgili ayrıntılı olarak bilgilendirilmenizi sağlar.

Kliniğimize yönlendirilen hastaların ilk başvuracakları yer poliklinik sekreterliğidir. Burada, SGK provizyon, ücret ve kliniğe giriş işlemlerinizi yapılıır. Uzman doktorumuz tarafından muayeneniz yapılıır ve beraberinizde getirdiğiniz tetkiklerle birlikte değerlendirilir. Eksik veya radyoterapi planlaması için gerekli ek incelemelerin istemleri doktorunuzca yapılıır.

Bunlar tamamlandıktan sonra radyoterapi planlama randevusu verilir. Radyoterapi uygulanmasına karar verilen hastaların tedavilerinin hangi bölgeye ve ne şekilde verileceği doktorunuz tarafından belirlenmektedir. Belirlenen günlük tedavi seanslarınız radyoterapi teknikerince yapılmaktadır.

RADYOTERAPİ PLANLAMASI NEDİR?

Her tedavi planı kişiye özgüdür. Aynı hastalığa sahip farklı hastaların tedavi planları farklı olabilmektedir.

Radyoterapi seanslarına başlamadan önce, simülatör (planlama odası, çizim odası) olarak adlandırılan yerde radyoterapiye hazırlık ve çizim işlemlerinizi yapılıır. Kliniğimizde bu işlem nükleer tıp bölümündeki PET-BT'nin tomografisinde veya radyoloji bölümündeki Tomografide veya MR cihazında yapılıır. Simülasyonda tedavi boyunca vücudun sabit ve her gün aynı pozisyonda kalmasını ve böylece daha hassas doğrulukta radyasyon almanızı sağlamak amacıyla çeşitli özel araçlardan yararlanılabilir.

Radyoterapi alanlarını belirleyen işaretler, cildinizde yapışkan şeritler veya renkli boya ile belirlenir. Tedavi alanınızı belirlemek için radyoterapi teknikeri tarafından cildinize konulan işaretleri (yapıştırma şeritleri) çıkartmayınız. Silinme durumunda siz veya bir yakınınız çizgileri yenilemeye uğraşmayınız. Radyoterapi teknikeri dışındaki kişilerin yapacağı yenilemeler tedavi sahasında değişikliklere neden olacağından tedaviyi olumsuz etkileyecektir.

Tüm çizim işlemleri esnasında Radyoterapi teknikeri önerilerine uygun davranmanız ve gereksiz hareketlerden kaçınmanız Radyoterapi teknikerinin işini kolaylaştıracak ve işleminizin daha doğru ve hızlı yapılmasına yardımcı olacaktır. Tedaviniz ancak uygun çizim işlemleri yapıldıktan sonra doktor ve medikal fizik uzmanının 3 boyutlu bilgisayar ortamında fizik hesapları tamamlandıktan sonra başlayacaktır.

Tedavi baş-boyun bölgesine uygulanacaksa, bu bölge için; hastanın kafasına özel kalıbının çıkartıldığı, bir termoplastik maske oluşturulur. Bu maske, her tedavi öncesi yerleştirilerek hareketsiz kalmanız sağlanacaktır. Maske delikli materyalden olup, nefes alıp vermenizde herhangi bir zorluğa neden olmaz.

Hastanın konforunu, güvenliğini ve tedavinin doğruluğunu sağlamak için kullanılacak sabitleme gereçleri şunlardır;

- Hastanın pozisyonuna uygun yerleştirilebilecek baş yastıkları
- Termoplastik baş maskesi
- Gövde için vakumlu yatak
- Diz altı desteği
- Meme / Akciger board (tahtası)

RADYOTERAPİ UYGULAMASINDA MASKE KULLANIMI

Maske uygulama öncesinde belirli derecedeki sıcak suda yumuşatılır. Maske uygulanacak bölgenin ıslanmaması için cilde gazlı bez serilir. Hızla soğumaya başlayan maske ılık iken hastanın kafasına takılır ve istenilen şekli alması bir süre beklenir. Maske uygulaması ağrı ve acı vermeyen, hastanın nefes alması, yutkunması gibi fonksiyonlarını engellemeyen kolay bir işlemdir. Hasta, tedavisinin her seansını kendine özel bu sabitleyici maske ile alır.

RADYOTERAPİ NASIL UYGULANIR?

Tedavi masasına simülatördeki pozisyonunuzda olduğu gibi yatırılırsınız.

-Tedavi pozisyonu verme işlemi bazen tedavi süresinden daha uzun zaman alabilir, ancak tedavi başarısı için çok önemlidir.

-Cihaz tedavi uygulanacak alana göre yönlendirilir.

-Cihazın ışın veren kısmı genellikle cildinizden belli bir mesafe uzakta olur.

-Bazen bu aşamada da doktorunuzun istemi doğrultusunda belirli kontroller için tedavi doğrulama görüntülemesi yapılır.

-İlk tedavi seansı, doktor ve medikal fizikçi kontrolünde, teknikere belli bilgilerin aktarılmasını ve bazı kontrollerin yapılmasını gerektirdiğinden diğer seanslara göre daha uzun sürebilir.

-Hazırlık işlemleri tamamlandıktan sonra tedaviyi başlatabilmek için sağlık personelleri ve varsa refakatçiniz tedavi odası dışına çıkarılır.

-Tedavi süresince odada yalnız kalmanız güvende olmadığınız anlamına gelmez. Tedavi odalarında ses ve görüntünüzü dışarı aktaran cihazlar (mikrofon ve kameralar) mevcuttur ve tedavi süresince radyoterapi teknikeri tarafından bu cihazlar aracılığı ile takip edirsiniz.

-İlk tedavide ve daha sonra tedavi protokollerine bağlı olarak aralıklı şekilde (hergün/haftada 2 veya 3 defa yada gerekli görüldüğünde) tedavi sırasında alan kontrolü için görüntüleme yapılmaktadır. Bu nedenle her tedavi seansı süre olarak farklılık gösterebilmektedir.

-Radyasyonu hissetmeniz mümkün değildir. Bu nedenle radyoterapi sırasında tedaviye bağlı ağrı, sızı, yanma veya benzeri şikayetleriniz olmayacaktır.

-Tedavi sırasında yutkunma ve nefes alma dışında kesinlikle kıpırdamamanız tedavi başarısı açısından çok önemlidir.

-Radyoterapi teknikeri, tedavi planı dahilinde gerekli durumlarda tedaviye ara vererek içeri girebilir.

-Tedavi tamamlandıktan sonra radyoterapi teknikeri,yanınıza gelerek sizi bilgilendirecek, masadan kalkmanıza yardımcı olacaktır.

- Uygulanan radyasyon tedavisi bulaşıcı değildir,tedavi sonrasında üzerinde radyasyon kalmaz.

-Merak ettiğiniz ve aklınızı Takılan her konuda sağlık ekibine danışmaktan çekinmeyiniz.

ÇOCUK HASTADA RADYOTERAPİ UYGULAMASI

5 yaş altı çocukların, işlem sırasında hareketsiz kalmasını sağlamak amacıyla anestezi uygulanmasına ihtiyaç duyulur.

- ideal anestezi ile çocuğun hareketsizliği için yeterli kas gevşemesi sağlanmış olur.
- Damar yolu kullanılarak uygulanan anestezi, en yaygın kullanılan yöntemdir.
- Bazı çocuklarda konuşarak, anlatarak, tedavi odası tanıtılarak alıştıırma sağlanabilir.
- Hasta simülasyon işlemine alınır.
- Radyoterapi uygulaması, tedavi süresince her gün anestezi eşliğinde, radyasyon onkoloğu, hemşire, anestezi doktoru ve tekniker eşliğinde yapılır.
- Tedavi uygulaması sonrasında çocuk, yakınları ile birlikte müşahede odasında bir süre gözlemlendikten sonra ayrılmasına izin verilir.

RADYOTERAPİ NE KADAR SÜRE DEVAM EDECEK?

Planlamanız yapıldıktan sonra doktorunuz tedavinin ne kadar süreceğini ve tedavi detaylarını size anlatacaktır. Size uygun yapılan tedavi şemasında farklılıklar varsa bu tedavi başında doktorunuz tarafından size ayrıca belirtilecektir. Hastalığın türüne ve yapılan tedavi planına göre tedavi süresi 1 gün ile 7 hafta arasında değişmektedir. Radyoterapi genellikle günde 1 seans , haftada 5 gün olacak şekilde hafta içi hergün uygulanır. Kalan iki gün ise normal dokuların kendisini yenilemesi amacıyla tedavi uygulanmaz. Bazı farklı uygulama protokolleri kullanılacaksa doktorunuz tarafından bilgilendirileceksiniz.

İlk seans sonrası, radyoterapi teknikeri tarafından size bir randevu saati verilecektir. Randevu saatinin mümkün olduğunca sizin için uygun bir saatte olmasına dikkat edilecektir. Hasta yoğunluğu nedeniyle randevu saatine uygun davranmayan hastalar sunulacak hizmeti aksatabilmektedir.

TEDAVİ BİTTİKTEN SONRA NE OLACAK ?

Radyoterapi tedaviniz bittikten sonra size yapılan tedaviyi özetleyen bir rapor (epikriz) verilecek ve hekiminizin size verdiği tarihte kontrole gelmeniz gerekecektir. Tedavi etkisini ve oluşabilecek muhtemel yan etkileri kontrol altında tutabilmek açısından bu kontrollere gelmeniz önemlidir. Kontrol sırasında bir sonraki kontrole kadar dikkat etmeniz gereken hususlar, beslenme ve yıkanma gibi konularda size bilgi verilecektir. Yaptırmanız gereken kan veya radyolojik tetkikler istenecektir.

RADYOTERAPİNİN YAN ETKİLERİ VAR MIDIR?

Radyoterapi sadece ışınlanan alan içerisindeki hücreleri etkiler. Radyoterapiye bağlı gelişen yan etkiler, tedavi bitiminde veya tedavi sonrası birkaç hafta içinde azalarak sona erecektir. Tedavi sırasında ve sonrasındaki erken dönemde iyi beslenme ve dinlenmeniz önemlidir.

Uygulanan her radyoterapi yan etki oluşturmaz. Özellikle tek başına radyoterapi uygulanıyorsa çoğu hasta tolere edebilir. Fakat günümüzde birçok protokol tedavi etkinliğini artırmak için kemoterapi ile birlikte verilmektedir. Tedavi etkinliğini artırırken normal doku reaksiyonlarında da artış görülmektedir. Doktorunuz tarafından bu konuda da bilgilendirileceksiniz.

Doktorunuza ve tedavinize duyacağınız güven sizin daha başarılı ve rahat bir tedavi dönemi geçirmenizi sağlayacaktır.

RADYOTERAPİYE BAğLI GELİŐEBİLECEK GENEL YAN ETKİLER

1- Yorgunluk ve Halsizlik

- Genellikle radyoterapi tedavisinin 2.haftasında görülebilir. Yorgunluk ve halsizlik hastalığınız ve içinde bulunduğunuz psikolojik durumdan kaynaklı olabilmektedir.
- Her gün yapılan uzun yolculuk da halsizlik ve yorgunluğa neden olabilmektedir. Tedavi tamamlandıktan 1-2 hafta sonra azalarak geçmektedir.
- Radyoterapi devam ederken günlük aktivitelerin azaltılması, gün içinde istirahat edilmesi, hafif tempolu yürüyüşler ve gevşeme egzersizleri yapılması yorgunluk ve halsizliğin azaltılması açısından önemlidir.

2- İőtahsızlık

- Tedavi süresince ve sonrasında dengeli ve yeterli beslenme önemli bir konudur. Tedavi süresince kilo kaybedilmemesine özen gösterilmelidir.
- Sık ve küçük öğünler halinde yemek yenmeniz önerilir. Yemeklerden önce 5-10 dakikalık yürüyüş, yatakta yapılacak sınırlı hareketler bile iőtahi açar.
- Tüm yiyeceklerinizi zevkli bir biçimde ve güzel bir ortamda tüketmeye özen gösterin.
- Sabah saatleri genellikle iőtahın en açık olduğu zamandır. Bundan yararlanarak kahvaltıyı günün en büyük öğünü haline getirebilirsiniz.
- Gerekli olduğu durumlarda doktorunuz beslenme durumunuzu değerlendirecek ve size özel diyetler ve ek besin destekleri önerecektir.

3-Cilt Problemleri

- Cildinizin radyoterapiden etkilenme derecesi yapısal bazı özelliklerinizin yanı sıra hangi bölgeye ne şekilde radyoterapi uygulanması planlandığına da bağlıdır.

- Tedavi bölgesi içinde kalan ciltte, hastalığınıza özgü, tedavi dozu ve tekniğine bağlı hafif kuruluk ile sulu yara arasında değişen cilt problemlerigörülebilir.
- Bol, pamuklu, rahat giysiler giyilmeli ve tedavi sahası mümkün olduğunca havalandırılmalıdır.
- Sıkı, sert dokumalı veya naylon kumaşlardan iç çamaşır veya giysi kullanmayınız. Sürtünmeyle cildi tahriş eder.
- Işın sahasına krem, losyon, pomat, deodorant, parfüm, alkol, oksijenli su vb maddeler temas ettirilmemelidir. Hekim önerisi dahilinde krem,pomad ve losyon kullanılabilir.
- Tedavi sahasına sıcak veya soğuk uygulamalar yapılmamalıdır.
- Banyo yapıp yapamayacağınızı mutlaka sağlık ekibine sorunuz.
- Tedavi uygulanan bölgeyi güneşten koruyunuz. Radyoterapi tedavi sonrası güneşlenme, deniz ve havuza girme konusunda mutlaka sağlık ekibinden bilgi alınız.
- Işınlanan bölgeyi ter, akıntı gibi cilt tahrişini artıracak ıslaklıktan koruyunuz.
- Tedavi sahası içinde kalan tüy ve kıllarda tedavi sonuna doğru dökülme olabilir. Bu sadece ışın uygulanan bölgeyi kapsar.
- Vücudunuzun diğer kısmındaki kıllar bundan etkilenmez korkulacak bir durum değildir. Tedaviden sonra tekrar çıkabilir.
- Tedavi sahasına giren bölgedeki kıl ve tüyleri temizlemek için tıraş köpüğü, jilet, tüy dökücü krem, ağda,lazer epilasyon vb. Malzemeleri kullanmayınız. Elektrikli tıraş makinası kullanılabilir.
- Herhangi bir nedenle tedavi esnasında ,farklı branştan bir doktor tarafından reçete edilmiş ilacı kullanmadan önce radyoterapi doktorunuza danışınız.Bu konuyla ilgili yakınlarınız veya diğer tedavi hastalarının önerileri tedavinizi aksatabilecek sorunlara yol açabilir.

RADYOTERAPİ TEDAVİSİNDE CİNSEL YAŞAM VE ÜREME SAĞLIĞI

Tedavi süresince eşinizle cinsel ilişkide bulunmanızda sakınca yoktur. Eğer cinsel organların tamamı veya bir kısmının radyoterapi alanı içinde kalması gerekiyorsa doktorunuz tedaviden önce sizi bu konuda bilgilendirecektir. Üreme organları radyoterapi alanına girmeyen hastalar, daha sonraki dönemlerde bebek sahibi olabilirler. Tedavi sırası ve sonrasında belli bir dönem bebek sahibi olmak sakıncalı olabileceğinden bu dönemlerde mutlaka doğum kontrol yöntemleri uygulanmalıdır. Tedavi sonrası ne zaman çocuk sahibi olabileceğinizi doktorunuza danışarak bilgi alabilirsiniz.

RADYOTERAPİ TEDAVİSİNDE DUYGUSAL DURUM

İştah azalması, hastalık kaygısı, yetersiz bilgi, gelecek kaygısı gibi durumlar neticesinde kişi kendisini yalnız, çaresiz ve bunalımda hissedebilir ve bazen kendine olan güven duygusunda azalma olabilir. Baş edemediğiniz bu duyguların değişikliği sıklıkla karşılaşılan ve kolaylıkla üstesinden gelinebilecek bir durumdur ve geçicidir.

DİKKAT!!!!

Tedavi sürecinde, konunun uzmanı olmayan birtakım kişiler hiçbir değeri bulunmayan tedavi yöntemleri öne sürebilirler. Önerilen bitkisel ya da içeriği bilinmeyen karışımlar tıbbi tedavi ile eşzamanlı alındığında tedavi etkinliğini azaltmakta ve yan etkileri artırabilmektedir. Bu yaklaşımlara karşı dikkatli olunmalıdır. Tedavinizi yönlendiren doktorlara danışmadan bu tür “SÖZDE TEDAVİLERİ” kullanmayınız.